

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Tractatvs II. De variis speciebus veritatis compositæ, siue propositionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

pugnantem. Sic definita causa hunc in moeum, est principium per se influens esse in aliud, nulla eo ipso causarum multiplicitas distinguitur, quia tametsi aliud, respectu cuius causa definitur, eiusque correlatiuum reuera sit etiam ulterius causa alicuius alterius (est enim necessario ens, quod autem ens, ad necessario causatiuum alicuius, si non efficienter, at certe finaliter, formaliter, aut materialiter) ceterum hoc non exprimitur in definitione causae, sed tantum, quod eiusmodi aliud sit effectus, & causa terminus: quanquam ergo actus alius, cum quo definitur, impossibilis propositio in communi debeat reuera esse etiam propositio, hoc tamen in ea definitione exprimi non est necesse: non expressum autem vnitati, & abstractioni rationis definita nullum praedictum importabit. Respondeo secundo, actum alium, cum quo definitur impossibilis propositio, non tantum esse reipsa, & ante opus intellectus propositionem aliam, verumetiam apprehensionem simplicem interdu: quid enim verat, iudicium aliquod eius esse perfectionis, ut non dissensum modo, sed quamuis etiam apprehensionem contrariam fuget, & expellat? licet & diuerso quolibet apprehensio, vel quoad eius est cum illomet iudicio vel absolute cum alio non tanta perfectione praedito componi queat. Ex hoc ergo titulo, ut omittam alios, neququam exprimitur in definitione causae, causarum multiplicitas, & distinctio: quo pacto quia filius, etsi ut plurimum pater alterius esse possit, non tamen semper, ut cernere datur in secunda triados persona, quae filius est non tamen pater, ideo pater in communi respiciens filium velut à se distinctum, & relationis suae terminum, nihilominus ab omni patrum multiplicitate abstrahit, estque ratio prorsus vna, haud secus, atque homo, & quauis alia.

Denique obieci, in Deo esse propositiones, & iudicia, & tamen in eo nullā esse oppositionē vnus actus cū alio, haud enim alio, atq; alio actu, sed vnicō, & indiuisibili cuncta intelligit: perperā ergo per talem oppositionem definita est à nobis propositio in communi. Respondeo, oppositionem, per quam est à nobis explicata propositionis natura, esse illius cum alio actu re, aut ratione distincto; pluralitatem autem actuum ratione distinctorum in Deo etiam locum habere: Deinde secundo; transeat, oppositionem, de qua loquimur, ita intelligendam esse, ut sit vnus actus cum alio realiter distincto; quid inde non ex eo profecto in propositionem diuinā mentis conuenire nequit: nam, si in illa non est alius, aliusque actus realiter loquendo, quauis ergo illius propositio est impossibilis cum actu quocunque realiter distincto, ne videlicet ea pluralitas realis actuum, Deo compositionem, & imperfectionem affingat.

TRACTATUS II.

De variis speciebus veritatis compositae, siue propositionis.

CAPVT I.

Propositio multifariam diuiditur.

Rimò in eam, quae est differendi, siue dialecticam; atque in demonstratiuam. Propositio
P. Lyncei Philosophia Tom. I.

dialectica in quærente est mera interrogatio contradictionis; ac proinde omnis veritatis, & falsitatis expers: at in ratiocinante est sumptio eius partis, quæ apparet verisimilis, ac probabilis; & velut talis est concessa ab eo, cum quo instituitur disputatio demonstratiua est acceptio alterius partis contradictionis in materia necessaria ac per se nota: de quibus vide Aristotelem lib. 1. prior. cap. 1. Rursus propositio, alia est strictissima, videlicet sola maior syllogismi: alia stricta quidem, & propria; sed non tantumdem, scilicet quauis alia, siue sit minor syllogistica, siue conclusio, siue sit prorsus extra syllogismum omnem: utroque enim modo sumi propositionem testes sunt ut alios omittam, nostri Conimbricenses super textum eius libri primi, capitique primi priorum.

Uterius propositio dissecari consuevit in affirmatiuam, & negatiuam, quæ à Cassiodoro in dialectica, & Isidoro lib. 2. orig. cap. 26. & aliis dissident dedicatiua, & abdicatiua. Hanc autem diuisionem esse non vniuocam, sed analogam docent Alexander Aphrodis. Burana lib. 1. prior. cap. 1. quoniam, inquit, affirmatio, est prior negatione: ubi autem reperitur prius, & posterius, ibi visitur analogia; ut patet in substantia, & accidenti, Deo, & creaturis, contemplatione entis: ergo, &c. Minorem supponunt adducto exemplo probatam. Maiorem probant hunc in modum: obiectum affirmationis, videlicet rem esse obiectumque negationis; scilicet rem non esse, ita instituta sunt, ut illud genere suo sit prius, quam hoc: quanquam enim in rebus creatis prius sit eas non esse, quam esse; at esse latissime fufum, & prout se extendit ad creatorem, eumque comprehendit, prius est, quam non esse; nam quidquid non est in rerum natura, caret existentia, censeturque non esse, dependenter utique à Deo nolente, illud ex nihilo, seu non esse ad esse transferri. Ceterum verius est, prædictam diuisionem esse vniuocam. Ita B. Thomas opusc. de enunciat. cap. 6. Ammonius 1. de interpret. c. 4. Porphy. & Philopon. lib. 1. prior. c. 1. & Simplicius atque Recēiores communiter. Probatur autem primo, quia affirmatio est verè, & propriè propositio, necnon etiam negatio: conueniunt ergo vniuocè in ratione propositionis: haud secus ac Petrus v. g. & Paulus in ratione hominis, propter id quod vterque est verè, & propriè homo. Secundo: eadem propositio potest esse affirmatiua, & negatiua respectu diuersorum, veluti hæc: Petrus currit, & Paulus currit: sicut ergo affirmatio, & negatio conueniunt per identitatem, & indistinctionem realem, ita etiā per similitudinem, & vniuocationem, si cuius vspiam est momenti argumentatio à maiori ad minus. Tertio & obiter fit satis argumento contrario: tametsi affirmatio sit prior negatione, & hæc illa posterior: atq; hoc diuersæ opinionis auctoribus concedatur ex abundanti, inde tamen nihil concludi potest aduersus vtriusque vniuocationem; cum probabilius sit, substantiam & accidens, creatorem, & creaturas vniuocè conuenire in ratione entis, quam tamen nisi prius, & posterius, & cum inæqualitate quadam non participant: de quo in metaphysica. Tandem: licet esse sit prius, quam non esse, & hoc posterius illo, hinc neququam sit, eandem prioritatem, & posterioritatem admittendam esse inter affirmationem, & negationem: tum quia non sunt harum obiecta, videlicet singula singularum, ut in prioris sententiæ fundamento assumitur satis ex vano: nam affirmatio multoties respicit non esse, siue carentiam: ut si dicas, nunc datur carentia Antichristi: & negatio etiam multoties esse rei, siue eius existentiam: veluti

si dicas, *nunc Antichristus non existit proprie, & positue*: Tum etiā, quia licet affirmationis, & negationis obiecta sint esse, & non esse; quid inde namque substantia est prior accidentibus, & creator creaturis: & tamen horum obiectorum actus simili sunt ordine destituti, & potius contrarium amant: siquidem cognitio substantiæ, ac Dei non est prior, sed posterior cognitione accidentium, & creaturarum: & substantiam per species accidentium, ac Deum per imagines creaturarum cognoscimus; similiter ergo in presenti, licet esse, & non esse sint obiecta affirmationis, & negationis, haud propterea in has, quem inter se ordinem seruant, refundent, adeoque neutiquam erunt impedimento, quominus earum convenientia in ratione propositionis in communi sit vniuoca: vt vt gratis concedatur, prioritatem, ac posterioritatem vbiuis vniuocationi obesse, & analogiam inuehere.

Diuidi quoque solet propositio in vniuersalem, vt omnis homo est animal; particularem, vt aliquis homo est animal; singularem, vt hic homo est animal; & indefinitam, vt homo est animal: de quibus latius infra. Diuiditur etiam propositio communiter in simplicem, & complexam: hæc duplici copula, illa vnica constat: paradigma prioris sit, Petrus est homo: paradigma posterioris: Petrus est iustus, & Paulus est diues. Atque ita vtramque explicant Albertus in tract. de enunciatis. cap. 21. & apud eum Moazel, Auicenna, & Boëtius: necnon Ammonius, & alij communiter. Porro ambæ nuncupantur aliter à Petro Hispano lib. 1. cap. 15. & alijs Summulistis: nimirum categorica, quæ à nobis est vocata simplex, & hypothetica, quæ complexa. Cæterum immeritò, & contra nominum ethymologiam, vt rectè animaduertit Hurtadus noster disp. 4. summular. sect. 3. nam Græca illa vox *categorica* latine prædicatio est: quare propositio categorica erit ea, in qua aliquid absolute prædicatur, siue ea prædicatio sit simplex, siue composita: vt dies est: vel, dies est & sol consequenter est: hypothesis vero suppositionem, seu conditionem significat: quare hypothetica propositio erit ea, in qua aliquid sub conditione, aut suppositione prædicatur; non vero ea, in qua duæ copulæ absolute reperiuntur: vt si sol est, dies est: aut quia sol est, dies est.

Itaque duplex est, atque omnino diuersa propositionis diuisio, hinc in simplicem, & complexam, & illinc in categoricam, & hypotheticam. Propositio simplex, quæ prioris diuisionis prius membrum est, alia est modalis, vt Petrum esse hominem necesse est, alia non modalis, vt Petrus est homo: quam partitionem satis nodosam inferius enodabimus. Propositio autem complexa, alia est modalis: vt Petrum currere est contingens, & Paulum currere est contingens: alia non modalis, vt Petrus currit, Paulus currit. Item alia est exponibilis, in qua altera copula exprimitur, altera latet: vt tantum homo currit: alia exponens, in qua exprimitur vtrique copula: vt homo currit & præter hominem nihil aliud currit: de qua diuisione, sicut & de priori latius tract. ultimo huius libri. Propositio complexa iterum alia est copulatiua: vt Petrus currit, & Paulus sedet: alia est disiunctiua: vt Petrus currit, vel Paulus sedet: alia demum neutra, seu disparata vt Petrus currit, Paulus sedet. Hanc vltimam, sunt, qui putant, non esse in mente vnā, sed plures realiter distinctas, ac separabiles more ipsarum vocum. Sed contrarium verius est, vt constabit lib. postremo huius operis: impræsentiarum satis esto paritas apprehensionis;

quæ enim respondet huic voci, *homo*, Petrum v. g. Paulumque, ac cæteros homines indefinite, & sine particula &, aut, vel, aliavè simili formaliter representat; idque etiam si sit indiuisibilis, & vna: quidni ergo præfata propositio interius vna, & indiuisibilis manens, cursum Petri, Paulique omnino dispersat, & sine vlllo nexu per voculam &, aut vel expresso, formaliter affirmet?

Propositio categorica dissecari iterum potest in simplicem, & complexam: modalem, & non modalem; exponibilem, & exponentem hætenus explicatas. Rursus propositio hypothetica: alia est conditionalis, alia causalis: conditionalis vel est necessaria: vt si sol oritur, dies est: vel libera: vt si Petrus à Deo vocetur, conuertetur: vel est disparata: vt si Turca saltat, Persa dormit: vel est impossibilis: vt si sol illuminat, tenebræ sunt. Causalis etiam quadrupliciter pro quadruplici connexionione causæ cum effectu subdiuidi potest: ita tamen vt dependenter ab aliqua causa aliquid affirmet, aut neget; ac proinde particulam *quia* includat: vt quia sol existit, dies est: cum tamen conditionalis sub conditione tantum aliquid affirmet, aut neget; atque adeo particulam *si* inuoluat. Potrò autem non solum hæc vocatur hypothetica, sed etiam pari iure prior illa: nimirum causalis, propterea quod causa sit hypothesis, & conditio quadam ad existentiam effectus. Alia quoque est diuisio vtriusque propositionis, eaque quadruplex; aut enim propositio causalis, seu conditionalis est omnino negatiua, aut omnino affirmatiua, aut affirmatiua ex parte conditionis, siue causæ; & negatiua ex parte conditionati effectus; aut denique negatiua ex parte conditionis, siue causæ; & affirmatiua ex parte conditionati, vel effectus. Quarum exempla nobis præbet Fabius lib. 5. cap. 8. his verbis: *ad hoc omnium probationum quadruplex ratio est: vt vel, quia aliquid est, aliud non sit: vt quia dies est, nox non est: vel quia est aliquid, & aliud sit: vt quia sol est super terram, dies est: vel quia aliquid non est, aliud sit: vt quia nox non est, dies est: vel quia aliquid non est, nec aliud sit: vt quia non est rationale, nec homo est.* Hæc ille. Eandem diuisionem tradit D. Thomas opuscul. 48. cap. 16.

Vltius diuidi conuenit propositio in essentialem, & accidentalem. Propositio essentialis est ea, in qua prædicatum est de essentia subiecti: accidentalis est, in qua prædicatum accidit subiecto. Porro autem prædicatio potest essentialis, aut accidentalis, vel physice; seu, vt loquuntur alij, metaphysice, vel etiam logicè: hæc propositio, *homo est animal*, est essentialis logicè: hæc, *homo est albus*, est accidentalis physice: hæc, *homo est risibilis*, est logicè accidentalis, cum risibilitas sit extra essentiam logicam hominis, & physice essentialis; cum non sit extra eius essentiam physicam; aut, si mauis, metaphysicam propter realem cum eo identitatem. Scio Bartholomæum Manzolum in tract. formalitatum, & alios in ea esse sententia, vt existiment, propositionem illam, *homo est animal* neque esse accidentalem, neque essentialem: non accidentalem, cum esse animal nequeat homini accidere: non essentialem, quia si talis absolute esset, sanè & ab æterno talis esset: atqui nequit esse ab æterno essentialis, cum nulla extiterit ab æterno essentia præter diuinam. Hæc tamen sententia falsa est, & quo confirmatur discursus leuis: etenim propositio essentialis, cum secundum omnes sit æternæ veritatis, haud postulat ad sui rationem existentiam obiecti sui, sed tantum vt prædicatum suum sit de essentia subiecti; siue

sive ambo reuera existant, siue secus: ea ergo propositio, *homo est animal*, poterit esse essentialis ab aeterno, siue in mente Dei, siue in alia, si qua esset alia, quantumvis nulla existat ab aeterno essentia. Hæc licet ita sint, haud tamen negauerim, multas esse propositiones, quæ nec sunt essentielles, nec accidentales, eas nimirum, quæ sunt in materia impossibili.

CAPVT II.

Propositionis diuisio in formalem, & identicam, directam, & indirectam.

7 **P**ropositio formalis est illa, in qua subiectum, & prædicatum, ratione distinguuntur, tametsi alterum reipsa includatur in altero, vt, homo est animal, animal est rationale. Propositio identica, est ea, in qua subiectum, & prædicatum, nec ratione nostra distinguuntur, vt Petrus est Petrus, homo est homo. Porro autem cum dicitur, subiectum, & prædicatum in propositione formali distinguuntur ratione nostra, sua minus adæquatè, at certè inadæquatè, & in identica, neutiquam esse distincta, aut est sermo de subiecto, & prædicato reduplicatiuè sumptis, & prout talibus; ita enim non dubium, quin in cuiuscunque modi propositione, semper sint distincta, ratione saltem, vt latè probatum manet supra lib. 3. tract. 2. cap. 1. sed de iis specificatiue sumptis, siue rebus iis quæ subiiciuntur, ac prædicantur, seorsim tamen ab vtralibet denominatione, & secundum se potius. Atque hoc pacto homo, & homo v. g. idem est non vero aliud, & aliud ratione nostra, etiam si distinctionem habeat, à respectu, ad diuersos iudicij actus seu formalitates, quibus subiicitur sibi, ac de sese prædicatur, cum tamen homo, & animal v. g. etiam extra iudicium, & prout soli subiacent apprehensioni, nihilominus distinctionem rationis subeant.

8 Nonnulli recentiores omnem propositionem identicam in mente negant, quare huic propositioni vocali, homo est homo, aiunt interius respondere istam, homo est significatum huius vocis homo, quæ sanè idetica non est, quippe in qua subiectum, & prædicatum distinguuntur ratione nostra. Mouentur primò, quoniam omnis propositio facit aliquid innotescere; sed hæc propositio mentalis, homo est homo, nihil innotescere magis facit, quam apprehensio simplex hominis; repugnat ergo talis propositio mentalis, qualem eam voces præfereunt. Secundo, quia subiectum, & prædicatum ratione nostra distinguuntur debent in omni propositione, cum nulla non sit affirmatio, vel negatio vnius de alio, iuxta Aristotelem 1. Prior. cap. 1. ac reliquos dilecticos: at ea distinguuntur, nec possunt, nec debent in identica; hæc ergo neutiquam est admittenda.

9 Contraria sententia quantum est cõmunior, tantumdem verior, atque probabilior: nam in primis, homo veram habet identitatem secum ipso, quā nimirum est homo, hæc ergo identitas, non vocibus tantum exprimi, sed mente etiam affirmari potest, per huiusmodi propositionem, homo est homo. Deinde prædicatum illius propositionis mentalis, homo est homo, est, quod huic prædicato vocali, homo, respondet; alioqui propositio mentalis huic vocali, homo est animal, respondens, haberet loco prædicati non magis animal, quod voces exprimunt,

P. Lyncei Philosophia Tom. 1.

quam leonem, quem non exprimunt. Sed in hac propositione vocali, homo est homo, prædicato vocali non significatum huius vocis, homo, quatenus tale respondet, cum vox seipsam ex instituto non significet, sed homo secundum se; ergo homo secundum se est prædicatum propositionis identicæ mentalis vocali respondentis, ac proinde sicut hæc, ita etiam illa est admittenda. Tandem Deus opt. max. idem de ipso eodem modo conceptum affirmat, siquidem totum obiectum eodem simplicissimo intuetur actu, nec clarius quod affirmat, quam de quo affirmat, concipit: similiter ergo nos nostro modulo poterimus idem eadem ratione conceptum per propositionem ideticam affirmare de semetipso. Ad primum argumentum contrarium respondeo; propositio illa mentis identica, homo est homo, facit aliquid innotescere: & multo magis, quam apprehensio simplex hominis: tum quia explicite, & distinctè attingit identitatem hominis secum ipso, quatenus nimirum copulæ verbali, & exteriori, est, respondet; quam tamen apprehensio huic vocis, *homo*, subiecta tantum implicite, & confuse tangit. seu iuxta aliorum phrasim non ex parte modi, & formaliter, sed ex parte obiecti, & materialiter tantum: tum etiam, quia propositio, qua de loquimur, affirmat eam identitatem, cum tamen apprehensio mera hominis illam ad summum simpliciter repræsentet, ac de ea nihil constituat: magis autem cognoscimus, quod affirmamus, quam, quod simpliciter apprehensum in medio relinquimus. Ad secundum argumentum respondeo, subiectum, & prædicatum in omni propositione debere quidem ratione distinguuntur; at quo pacto hæc distinctio rationis cum eorum identitate quadam rationis aliquando possit esse coniuncta, sicut ad propositionem identicam oportet, paulo superius, huius nimirum initio capitis, satis, superque ostensum esse.

Propositio directa & illa, in qua prædicatur, vel superius de inferiori, vel æquale de æquali; vt homo est animal, rationale est risibile, homo est albus, &c. indirecta vero in qua prædicatur inferius de superiori, vt animal est homo, sensibile est animal, &c. Ita, communiter nostri authores. Enimvero Sorus q. 5. prædicab. parum ab initio, Caietanus, & alij Thomistæ dicunt, propositionem directam esse eam, in qua prædicatur est forma subiecti, indirectam vero, in qua prædicatur aliquid de alio, quod non est ipsius forma. Sed malè quantum arbitror: primo, quia in omni propositione prædicatum est forma subiecti, ac totius propositionis, sicut è contrario subiectum vtriusque materia, vt tractatu sequenti constabit. Secundo, quoniam hæc propositio homo est animal, est directa: at in aduersariorum principiis animal nequit vllatenus esse forma hominis: non enim talis est, quod eum physice, & realiter informet; haud etiam est illius forma metaphysica, siue differentia, sed potius genus: nec etiam eius est forma, propterea, quod prædicetur de eo, alias iuxta illos, quibuscum agimus, omnis propositionis prædicatum esset eius, subiectique forma, adeoque nulla non esset directa. Quæres, an hæc prædicatio, animal est rationale, sit directa? Caietanus affirmat, quoniam rationale est forma saltem inadæquata animalis: at Sorus vbi supra negat, & eam potius ait esse indirectam: & quidem iure merito, cum in ea prædicetur inferius de superiori. Rursus quod attinet ad hanc, album est dulce, eam docet Sorus esse directam, & benè, namque in ea prædicatur æquale de æquali,

L 2

haud

haud enim album est gradus inferior respectu dulcis: at Caietanus docet illam esse indirectam, quoniam albi propterea albi non est forma dulcor, sed potius albedo: quam parum tamen momentosa sit hæc ratio, qua Caietanus probat, tum hanc posteriorem propositionem esse indirectam, tum illam priorem esse directam, ex eo constat, quod eiusmodi species propositionis nequiquam sint explicandæ, per hoc, quod prædicatum sit, vel non sit forma subiecti. Quod tamen magis consequenter procedat, sibi quæ, ac suis principiis magis constet, quam Sotus, haud ausim inficiari. Denique quod spectat ad hanc, *numerus est par*, B. Thom. 2. contra gent. cap. 58. & Conimbricens. 1. post. c. 4. qu. 1. art. 3. §. percontaberis, docent eam esse directam: Cæterum longè verius est, quod tuentur Agidius, & alij, illam esse indirectam, quippe in qua inferius de superiori prædicatur: Quæ autem illius propositionis ratio, eadem est harum, *animal est bipes*, *corpus est quadratum*, & similia.

11 Maior difficultas est, an reperiatur in mente propositio indirecta, vel potius quæ voce tenus est indirecta, & hæc v. g. *animal est homo*, interius sit semper directa, & istius modi v. g. *homo est animal*? Arrisit nobis aliquando pars negans, eique favere videtur Sotus q. illa 5. prædicab. circa medium, his verbis: *Sola prædicatio directa est simpliciter, & absolute prædicatio: alia verò sunt secundum quid prædicationes, nam idem respectu sui, sicut non est forma, ita nec prædicatum; & pauculis intercisus, nec prædicatio indirecta, ut animal est homo, est simpliciter prædicatio, sed indirecta prædicatio: Vbi expendit primò, iuxta hunc authoris idem respectu sui id est genericæ, alteriusve rationis essentialis in se incluse nequiquam esse prædicatū, non voce quidem, (contrarium enim est experientia certum, exploratumque) sed interius, & in mente; esset autem, si qua esset propositio mentalis indirecta. Rursus expendit, propositionem indirectam esse iuxta eum secundum quid tantum propositionem, siue prædicationem, non verò simpliciter: quorsum autem hoc, nisi, quia eiusmodi propositio duntaxat est propositio voce tenus, non autem reuera, & in mente, haud aliter, atque homo pictus est homo tantum secundum quid, non vero simpliciter, quoniam homo dicitur, ac vocatur; quin eiusmodi sit reuera.*

12 Porro suaderi potest hæc sententia ex Ioan. Damasceno, cuius hæc sunt verba cap. 7. dial. *Semper prædicatum latius patet, quam subiectum, aut nunquam est angustius: & paulo infra; genera prædicantur de speciebus, ut uniuersaliora, species autem non prædicantur de generibus, species enim particulariores sunt generibus: & paulo etiam inferius; species prædicatur de sub ipsa contentis indiuiduis, id est hypostasibus, ut uniuersalior, indiuiduum autem, id est hypostasis, non prædicatur de specie, particularior enim est specie hypostasis. At non semper prædicatum latius patebit, quam subiectum, sed erit eo angustius aliquando, nec non species poterunt interdum prædicari de generibus, & indiuidua de speciebus, contra, quam Damascenus censuit, ubi semel admittatur propositio indirecta mentalis, & propria. Item suaderi potest eadem sententia ex Porphyrio cap. 2. de specie, cuius ibi hæc sunt verba, *nam, aut paria de paribus, ut hinnibile de equo, aut maiora de maioribus, ut animal de homine, prædicentur, oportet; minora vero de maioribus non oportet, non enim animal esse hominem dixeris. Quod si daretur propositio mentalis indirecta, oporteret ali-**

quando prædicari minora de maioribus, siue inferiora de superioribus; essetque dicere, *animal est homo*, non exterius, & verbo tenus (quod nemini dubium) sed interius, & mentis sensu. Tertiò iuxta Aristotelem 2. phyllicorum text. 28. & 5. metaph. text. 2. superius est forma inferioris: at prædicatum suapte natura est forma subiecti, ac totius propositionis, ut constabit tract. sequenti; solum ergo superius potest esse reuera in mente prædicatum inferioris, & non è conuerso: hoc autem sustineri nequit, si qua sit admittenda propositio mentalis indirecta. Denique si reperiatur in mente hæc propositio, *animal est homo* v. g. qualem voces præleserunt, & non potius aliter, ac propterea directa, & vocibus diuersimodè collocatis respondens, sanè ea semper erit falsa: at eum qui asserit intus, animal esse hominem, semper falli, falsum est ut quod maxime, alioqui scientia omnes innumeris scatebunt propositionibus non veris, habent enim plures superiori similes ergo &c. sequela autem probatur: siquidem ea propositio mentalis, *animal est homo*, semel admissa, cum sit in materia necessaria, æquiualebit necessario huic, *omne animal est homo*, propter regulam illam inter dialecticos celebrem; propositio indefinita in materia necessaria æquipollet vniuersali: quo pacto hæc prædicatio, *animal est viuens*, habet instar huius, *omne animal est viuens*: sed propositio ista, *omne animal est homo*, est manifeste falsa: ergo & illa prior, *animal est homo*, & quæuis alia mentalis indirecta.

13 Hæc opinio quamuis ob argumenta facta verisimilis sit, verior tamen est opposita; eamque probo hunc in modum: propositionis illius mentalis his expressæ vocibus, *animal est homo*, subiectum est animal, non homo: ea ergo est indirecta, quippe in qua prædicatur inferius de superiori, idque interius & in mente, ac non exterius tantum. Antecedens probatur; tum, quia voces propositionem mentalem eius generis indignant, talis igitur, & non alterius ea est esse credenda quæ correspondet prædictis vocibus, & quæuis alia similis: alioqui si fas est recedere à consuetis vocum significationibus, & eis mutatis alias ignotas, & peregrinas comminisci, quid est, quapropter subiectum harum propositionum v. g. *animal currit*; *animal est viuens*, *animal est substantia*, aut est ens, sit animal, & non potius quod in eis apparet exterius prædicari, aut aliud quidpiam: secundò, identitas est relatio reciproca, & mutua, ad instar similitudinis, & dissimilitudinis, æqualitatis, & inæqualitatis, & aliarum id genus; fierique adeo non potest, ut animal sit idem cum homine, & non è conuerso cum animali homo: sicut ergo beneficio identitatis animal interius, & in mente prædicatur de homine, ita & merito posterioris homo prædicari poterit de animali per propositionem mentalem indirectam. Tertiò; si contra vocum usum, & significationem nulla sit in mente propositio indirecta, sed quæuis sit directa, eadem licentia poterit de medio tolli propositiones omnes mentales conuertentes, nec non æquipollentes, neque admitti ullæ, nisi solis verbis diuersæ à conuersis, aut eis, quibus æquipollent: quare hæc propositio, *aliqua substantia est lapis*, interius erit hæc per eam conuersa, *omnis lapis est substantia*; & hæc negatiua, *nullus homo non currit*, erit formaliter in mente affirmatiua ista, *omnis homo currit*, cui æquipollet. Hæc autem quam sint absurda, quam aduersus Aristotelis doctrinam, ac manifestam rationem, qui manifeste non videat, arbitror esse neminem.

Ad autoritatem Damasceni primo loco obiectam dicendum

dicendum est, eum loqui de sola propositione directa, vbi docet prædicatum semper latius patere, quam subiectum, aut nunquam esse angustius; cumque ait non prædicari speciem de genere, aut indiuiduum de specie, vel eodem modo eum interpretandum esse; vel secundo, id, quod ait, non absolute sumendum esse, sed cum additamento, & conditione quadam, nimirum, si sumatur ex parte subiecti genus copulatiue, & in tota sua latitudine; & species similiter, quoties indiuiduo subiicitur; quæ ratione certum est, nec speciem de genere, aut indiuiduum de specie, id est, nec hominem de animali, nec Petrum de homine prædicari posse ex vero: quod autem hæc sit Damasceni mens, colligi potest li- quidissima ratione ex sequentibus eius verbis, quibus exemplum præbet eorum, quæ dixerat, *Prædicatur igitur substantia de animali, & animal de homine, etenim animal substantia est, & homo animal est; non conuertitur autem; omnis enim homo animal est, non omne autem animal homo; Et equus enim, & canis animalia: sane similiter, & omne animal substantia est, non omnis autem substantia animal est, lapis enim, & lignum substantia est, quæ non sunt animalia.* Et paulò infra; *Petrus igitur homo est, & Paulus homo est, non omnis autem homo Petrus, vel Paulus est: sunt enim, & alia hypostases sub specie hominis.*

Ad Porphyrium similiter dicendum est, eum loqui de sola propositione directa, vbi negat minora de maioribus, aut hominem de animali prædicari, eiusque sensum esse, non, quod tale genus prædicationis locum non habeat in mente, sed, quod nullibi directe, & congruè hoc autem non obstat ei priori: quot enim propositiones falsæ sunt in intellectu, & tamen nulla earum est directa, & congrua, sed potius rectitudine veritatis destituta. Secundo exponi potest locus Porphyrij, quemadmodum & prior Damasceni; quasi sicut hic, ita etiam ille tantum doceat, hominem de animali, aut minus vllum de maiori non posse prædicari, si animal, aliæ ratio maior, siue superior locum obtinens subiecti sumatur in tota sua amplitudine, ac per particulam, *omne*, distribuatur. Vtramque interpretationem compendio tradunt nostri Conimbricenses, ac super eum Porphyrij textum nobis obiectum sic aiunt, littera M. intellige prædicationem directam; & de toto subiecto; alias species indirectè affirmatur de genere, & grammaticum de homine; sed non de toto. Eundem fermè in modum, aliumvè certè, fortassis exponi posset Sotus: quid tamen senserit, parum nobis est laborandum.

Ad tertium argumentum dicendum est, superius esse quodammodo formam inferioris in essendo, pro eo, ac censuit Aristoteles: nam sicut subiectum physicum, & proprium habet formam, ita quod inferius est, habet rationem superiorem, videlicet homo animal, Petrus hominem: cæterum in prædicando posse aliquando ordinem inuerti, ac mutari, nimirum si ratio superior subiiciatur inferiori, & affirmetur, eam habere secum identificatam: neque verò mirum esse, si ratio superior modo sit forma inferioris, & modo hæc illius è conuerso forma: tum, quia forma, quæ de alterutra respectu alterius dicitur, non est propriè talis; ita enim duas res esse sibi mutuo formas nunquam non repugnat, sed improprie, & secundum quid; tum etiam, quia, ut iam iam visum, ne ea ipsa ratio formæ conuenit vtrique nisi aliter, & aliter nimirum gradui superiori, prout habetur, & includitur, circumscripta quauis prædicatione, ab inferiori; huic verò, prout enuntiat de superiori.

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

Ad vltimum argumentum respondeo, propositionem illam mentalem, & indirectam, *animal est homo*, nequaquam æquivalere huic, *omne animal est homo*, sed potius huic, *aliquod animal est homo*, adeoque veram esse posse. Regula autem quæ probatur prior illa æquivalentia à nobis negata, videlicet, propositio indefinita in materia necessaria æquivalet vniuersali, tantum habet locum in propositionibus directis: quod si sermo sit de indirectis, eis potius conuenit ea regula dialæctica hæc minus vñtata, subiecta talia sunt, qualia permittuntur à prædicatis: ita enim cum se res habeat, quid mirum, si animal subiectum homini in prædicatione mentali indirecta non sit æquiualeuter, ac virtualiter omne animal, sed aliquod, pro eo, ac hominis natura, & minor, quam animalis amplitudo permittit? Quo posterior eius propositionis controuersæ æquivalentia à nobis tradita manet satis, cumulateque probata.

CAPVT III.

Propositionis diuisio in necessariam, contingentem, & impossibilem.

Propositio necessaria ea est, cuius subiectum necessario connectitur cum prædicato, eo quidem nexu, qui nunquam permittat propositionem esse falsam. Atque hinc constat, prædicationem istam, Petrus currit, etiam si fortè sit essentialiter vera, propterea, quod omnis veritas, ut putant aliqui, sit essentialis actui vero, aut propterea, quod sit supernaturalis, & à Deo inspirata, nihilominus haud dici necessariam, quoniam, non nexus subiecti cum prædicato, sed modus peculiaris representandi, ac specialis eius perfectio obstat, ne possit vnquam esse falsa: Vnde circa idem subiectum & prædicatum, si Petrus videlicet non curreret, esse posset alia propositio falsitati obnoxia. Cæterum hæc prædicatione, homo est animal, est necessaria, quoniam subiectum eius, & prædicatum ea se necessitate respiciunt, & vniuntur inuicem, ut, nec illam, nec aliam circa se vllam permittant esse falsam. Propositio contingens est, cuius subiectum contingentem connectitur cum illius prædicato, eoque certè vinculo, quod velleam ipsam propositionem, si veritas genere suo non est essentialis actui vero, patiatur esse falsam, vel certè aliam circa idem obiectum: exemplum eius iam iam traditum est in prædicatione cursum affirmante Petri. Propositio impossibilis, quæ à Soto quæst. 5. prædicab. & alij multis vocatur disparata est, cuius subiectum non habet connexionem vllam necessariam, seu contingentem cum prædicato, sed potius repugnantiam vinci prorsus nesciam: exemplum eius esto, Petrus est lapis.

Quamuis autem aliqui confundant hanc trimembrem diuisionem, quoad duas priores eius partes cum diuisione bimembri cap. superiori tradita, ac nihil interesse putent inter propositionem essentialem, & necessariam, atque accidentalem, & contingentem: cæterum eos admodum falli reor: hæc enim propositio, *homo est risibilis*, nullatenus dicitur contingens, sed absolute necessaria: risibilitas siquidem est proprietas quarto modo, adeoque nequit prædicari nisi in quale necessariò: & tamen eiusmodi propositio non est omnino essentialis, sed logicè saltem accidentalis: haud ergo in idem recidunt, propositionem aliquam esse accidentalem, & contingentem

L 3 Vltimus

Vterius hæc propositio, *essentia Petri est à Deo cognita*, est necessaria, ut vero verius, & tamen non est essentialis, cum cognitio Dei nullatenus sit essentialis Petro: non igitur perinde est, aliquam propositionem esse necessariam, & essentialem.

20

Porro grauis est difficultas circa hanc diuisionem an nimirum propositiones de subiecto complexo, seu coniuncto; cuiusmodi sunt hæc, homo albus est rationalis, homo currens mouetur, aliæque similes, sint necessariae: Affirmant B. Thomas 3. part. quæst. 2. art. 3. & in 3. dist. 7. quæst. 1. art. 1. & 4. contra gentes cap. 37. & 49. Ferrariensis, Caietanus, & plerique alij Thomistæ. Item Marsilius, Aletius, Richardus, Bonauentura, Carthusianus, Albertus, Conimbricenses, Rubius, Baltasar Tellez, 1. parte sum. disp. 12. sect. 2. num. 14. Negant verò Scotus in 3. dist. 3. quæst. 1. & dist. 22. quæst. 1. Bassolis, Lichetus, & communiter ceteri Scotistæ. Præterea Ochamus, Maior alique non pauci Nominales: Quin etiam aliqui è schola diui Thomæ, veluti Capreolus in 3. distinct. 3. quæst. vnica art. 3. Soncinas 9. metaph. quæst. 5.

21

Prior sententia eorum, qui affirmant, nobis magis arridet, & probari potest hunc in modum: partes cuiuscunque rei, præsertim si sint ab ea realiter distinctæ, sunt de illius essentia; at humanitas, & albedo sunt partes hominis albi constitutiua, ab eoque nequitiam realiter distinctæ; potissimum, cum homo albus non sit totum substantiale, aut per se, de cuius solius distinctione reali à partibus suis esse potest aliqua dubitatio, sed tantum per accidens, alterutra ergo est de essentia hominis albi: siue ergo vna de illo prædicetur, talem in modum, homo albus est albus, siue alia, hoc pacto, homo albus est homo, utralibet prædicatio quantumvis de subiecto coniuncto erit essentialis, adeoque necessaria: omnis enim propositio essentialis, eo ipso est necessaria, licet non econuerso, ut paulò superius visum: quod si eiusmodi propositiones sint necessariae, & non contingentes, de ceteris nullus potest esse dubitandi locus: aut enim alia sunt de subiecto complexente duos terminos essentialiter connexos, & inuicem inclusos, veluti animal rationale est animal, animal rugibile est leo: & has esse necessarias, nullus negat, aut potest nec de eis est præsens quæstio: aut aliæ sunt de subiecto cohibente duos terminos inuicem separabiles, & essentiali connexionione destitutos; & harum, cuiuscunque modi sint, par est ratio, atque earum, quas iam probauimus esse necessarias.

22

Secundo probatur eadem opinio: homo albus, nec esse nec concipi potest absque eo, quod sit homo, aut sine eo, quod sit albus: respicit igitur essentialiter tam hominem, quam album: non autem velut terminos extrinsecos, sicut pater v.g. filium, & hic patrem, ut est luce clarius: ergo velut quædam intrinseca, & essentialia constitutiua sui: seu igitur dicas, homo albus est homo, seu, homo albus est albus, alterutra propositio erit essentialis, adeoque necessaria, & non contingens. Par autem est conditio ut iam vidimus, aliarum omnium, quæ habent complexionem aliquam contingentem ex parte subiecti, & quæ solæ sunt in controuersia posita. Tertiò; quando totum aliquod prædicatur essentialiter, & necessario singulas eius partes eadem necessitate, & ratione prædicari oportet, ut præter alios disputat B. Thomas in 3. dist. 10. quæst. 1. art. 2. & sponte sua liquet: nam si qua pars totius prædicetur contingenter, etiam si altera dicatur necessario, tota prædicatio erit eo ipso contingens, & non necessaria, propter id, quod, ut est in veteri paræmia, denominatio sequi-

tur debiliorem partem. Sed de homine albo prædicatur essentialiter, & necessario homo itidem albus, huius ergo totius alterutra pars, homo, nimirum, &, albus, prædicabitur de eo essentialiter, ac necessario, hunc in modum, homo albus est homo, & in hunc, homo albus est albus, ac proinde, harum propositionum ritu, quæuis aliæ similes erunt suapte natura necessariae, & contingentes. Maior huius argumentationis vna proposita est, atque probata; quare minor illius probatur hoc pacto: omnis propositio identica, in qua videlicet idem de eodem, eodem etiam modo conceptum enuntiatur, est essentialis iuxta omnes: sed hæc propositio, homo albus est homo albus, est identica: ergo essentialis & necessaria, atque adeo totum illud, homo albus, est prædicatum essentialiter, ac necessarium respectu hominis albi, id est sui: Deinde; nequit non prædicari essentialiter, & necessario de homine albo, quod sit affectus qualitate disgregatiua visus: hæc enim est illius definitio: omnis autem definitio est essentialis, & necessaria definitio, at in idem prorsus recidunt, esse hominem album, & esse hominem affectum qualitate disgregatiua visus: sicut ergo posterius hoc, ita etiam prius illud totum, siue complexum, de quo est sermo prædicatur essentialiter, & necessario de homine albo, sicut ad singularum eius partium hominis videlicet seorsim, & albi prædicationem essentialem, ac necessariam oportet.

23

Alij probant nostram sententiam ita: hæc propositio, *Christus est, siue existit*, est perpetuæ veritatis, ac necessaria: ut patet ex Paulo ad Hebræos 13. *Iesus Christus heri & hodie ipse & in secula*, & Ioan. 8. cap. ubi Christus ita Iudæos alloquitur *Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum*: & tamen eius propositionis subiectum inuoluit complexionem quandam contingentem ex natura humana, & diuina: quantumvis ergo huius propositionis, homo albus est homo, subiectum sit terminus contingentis complexus, nihilominus ea erit necessaria, & essentialis. Parum tamen præsidij esse arbitror in hac ratione; tum, quia, si cuius esset momenti, probaret eodem modo hanc propositionem, homo albus est, siue existit, esse necessariam, & essentialem, quod nemo admittit: tum etiam, quia propositio illa prior ex scripturis eruta idcirco est vera, quia supponit pro solo supposito diuino, de cuius essentia est existere: Cæterum, si ut fieri potest, pro toto subiecto suo supponat, haud est necessaria, & sempiternæ veritatis: quin potius ita sumpta procul dubio falsa fuit, ante natiuitatem Christi Domini: peperam ergo ab ea arguitur ad veritatem essentialem, & necessariam propositionis de subiecto contingentis complexo, pro eoque toto supponentis.

24

Cæterum pro posteriori sententia negante necessitatem de subiecto per accidens, & non per se coniuncto, earumque potius contingentiam afferente, nec pauca, nec leuia sunt argumenta. Primum est huiusmodi: ut aliqua propositio sit falsa, satis est, ut aliqua eius copula falsa sit: quare hæc est omnino falsa, & nullatenus vera, Petrus currit, & Paulus currit, hoc solo non currente, & illo currente, propter vnus tantum copulæ, scilicet secundæ falsitatem: ut ergo propositio aliqua sit contingens, & sin minus falsa, at certè falsitatis periculo exposita, satis erit, si altera eius copula sit contingens: huius autem propositionis, homo albus est homo, tamen si copula vna, nimirum ea, quæ per verbum, *est*, exprimitur, haud sit contingens: cæterum altera latet ex parte subiecti, & est contingens; siquidem subiectum illud, homo albus perinde est, ac homo, cui inest albedo

albedo, siue qui est affectus albedine, vt ex ipsis terminis absque alia probatione liquet, adeoque copulam habet latentem, & non expressam, eamque contingentem, cum albedo homini non necessariò, sed per accidens insit; iam ex eo propositio illa, homo albus est homo, & quæuis alia eiusdem genij, erit omnino contingens, & non necessaria.

25 Caietanus apud nostros Conimbricenses in cap. 4. de orat. quæst. 4. art. 6. vt huic argumento respondeat, aliquantulum desciscit, à sententia Beati Thomæ; & vera: eius enim est opinio propositionem illam, homo albus est albus, aliamvè quamuis similem bifariam sumi posse: primò, vt præter copulam expressam, & essentialiter, aliam tacitam, & contingentem ex parte subiecti inuoluat, vi cuius de homine v.g. prius affirmet, quod sit albus, quam de homine albo, quod sit homo; atque ita eam esse omnino contingentem, & minimè necessariam: Secundò, vt nullam eiusmodi copulam contingentem, & occultam concernat ex parte subiecti, & sic eam nullatenus esse contingentem, sed omnino essentialiter, ac necessariam. Cæterum duplicem hanc acceptionem hominis albi meritò reiciunt nostri Conimbricenses vbi supra: in primis, quia communi vsui, & acceptioni vocum est contraria: Deinde, quia cum dicitur, homo albus est homo albus, aut cum, homo albus est homo affectus qualitate disgregatiua visus, subiectum est homo albus, quin propterea ex parte illius vlla sit copula contingens, vt superius visum, & vel ipsis aduersariis est in confesso, similiter ergo in præfenti, &c. Tertiò, hæc propositio, homo albus est homo, est propositio simplex, & non complexa, vt per se patet: alioqui omnis ferme propositio dicenda erit complexa: vix enim est aliqua, cuius subiectum terminos non comprehendat etiam separabiles, & contingentem vnitos inuicem: proinde, si hoc sufficit ad copulam quandam latentem adstruendam ex parte subiecti, ea tantum non vbiq. debet adstrui, sicut ad tollendas de medio propositiones omnes complexas oportet. Quid simplicius hac propositione, *album est dulce*? at iuxta aduersarios erit hæc, *subiectum est album*, & *idem est dulce*, adeoque complexa. Quid hac, *homo existit*; at secundum eosdem erit hæc, *corpus est unitum*, seu *coniunctum animæ rationali*, & totum hoc compositum, siue, quod perinde est, *homo existit*; atque adeo complexa etiam.

26 Satiùs ergo est negare copulam illam contingentem ex parte subiecti, cū dicitur v.g. homo, albus est homo aut quidpiam simile. Quod autē opponitur parum, aut potius nihil esse inter has duas prædicationes, nimirum, *homo albus est homo*, ac, *homo cui inest albedo siue qui est affectus albedine est homo*, adeoque vt in secunda, sic etiam in prima, præter copulam essentialiter, aliam reperiri contingentem, nullius est momenti. Nam posterior illa prædicatio, vel habet hunc sensum, *homo, si ei inest albedo, aut si est albedine affectus, nihilominus est homo*; & ita transeat ei æquiuale re primam illam propositionem, de qua præsens lis: at propterea nullam copulam contingentem inuoluat, ratione cuius dici possit absolute non necessaria, nam particula illa conditionalis, *si ei inest albedo*, aut, *si est affectus albedine*, quam vltro damus æquiuale re, ac tacite ei subesse, non exprimit copulam enunciatiuam, sed tantum apprehensiuam, adeoque veritatis, & falsitatis saltem perfectæ expertem, & ad neutram vlla contingentia, aut indifferentia præditam: vel habet ea propositio hunc potius sensum, *homo est affectus albedine, & est homo*, atque ita copulam habet contin-

gentem; cæterum ei sic sumptæ haud æquiuale re, quæ vertitur in quæstionem. Secundò negari potest omnino æquiuale re duarum illarum propositionum, ac responderi, priorem earum æquipollere potius huic, homo affectus albedine est homo, quin affici albedine affirmetur vllatenus de homine, aut velut conditio quædam, siue hypothesis supponatur ante copulam principalem.

27 Secundum argumentum aduersariorum sic habet, hæc propositio, *homo irrationalis est homo*, falsa prò ut est: at non, quod hominem de subiecto prædicet; cum enim subiectum includat intimè, & essentialiter hominem, in huius de illo prædicatione, quæ potest esse falsitas? ergo quod alteram subiecti partem de altera, videlicet irrationalitatem de homine enunciet: quemadmodum igitur copula aliqua impossibilis laret in prædicta propositione subiecto tenus, eam totam reddens falsam, similiter latebit quædam copula contingens in hac, *homo albus est homo*, ex parte solius subiecti, & nihilominus totam propositionem periculo falsitatis exponens.

28 Nonnulli respondent, eam propositionem, *homo irrationalis est homo*, esse veram, & non falsam: haud enim esse posse falsam, quod de homine irrationali hominem prædicet, ob rationem in argumento factam: haud etiam ob coniunctionem irrationalis cum homine ex parte subiecti, cum sit non enunciatiua, sed apprehensiuæ, omnis autem apprehensio sit falsitatis expers, & ei neutiquam obnoxia. Contra tamen, quia simili ratione oportebit has propositiones, alius Deus est Deus, Deus non trinus, & vnus est Deus, quarta persona diuina est persona diuina, & alias id genus esse veras: quas tamen hæreses esse constat. Rursus eius propositionis, *homo irrationalis est homo* eadem est ratio, quæ huius, *si daretur homo irrationalis, esset homo*, quemadmodum hæc, Gabriel Angelus est Angelus, si daretur Gabriel Angelus, esset Angelus, paræ sunt conditionis, & eandem veritatis, ac falsitatis aleam subeunt: at conditionalem illam si daretur *homo irrationalis, esset homo*, ostendemus falsam esse lib. 10. contra iuniores hos: idem ergò censendum de absoluta, quæ obijcitur in argumento.

29 Respondent secundò Conimbricenses q. illa 4. art. 5. & 6. eam propositionem, *homo irrationalis est homo*, habere duplicem copulam: alteram impossibilem, & occultam ex parte subiecti, merito cuius dicitur homo irrationalis; alteram haud magis veram, prædicato principali propiorem, qua homo irrationalis esse affirmatur homo: cuius, inquit, ratio est, quoniam duo illi termini se tenentes ex parte subiecti nempe homo, & irrationalis nullatenus possunt efficere vnum per se, vel per accidens: quæ ergo fieri potest, vt sine copula aliqua intentionali omnino distincta ab ea, quæ est præcipua in idem subiectum coalescant? Quæ ratio non procedit in hac propositione, *homo albus est homo*, eius enim subiectum est vnum per accidens, quippe quod duos terminos physica, & accidentali vnione copulatos, hominem scilicet, & albedinem, comprehendit, adeoque non est, quapropter copulam vllam contingentem principali, & per verbum, *est*, expressæ præuiam includat. Contra tamen, quoniam harum propositionum, Petrus, & Paulus currit, Petrus vel carentia Petri existit, ita sunt instituta subiecta, vt eorum alterutrum inuoluat terminos, ex quibus nequit resultare vnum per se, vel per accidens: & tamen neutrum implicat copulam vllam, merito cuius de Petro Paulus, aut de eodem eius affirmetur negatio, seu carentia: similiter ergò in præfenti

presenti &c. Deinde hæc prædicatio, *homo irrationalis est ens rationis*, & quippiam commentitium, nullam inuoluit copulam impossibilem, & falsam ex parte subiecti; aliàs tota ea esset absolute falsa, cum tamen vero verius sit, eam omnis falsitatis expertem esse, atque in Deo falli nescio locum habere: esset autem eiusmodi prædicatio de subiecto copulam impossibilem implicante; adeoque tota falsa, si cuius esset momenti ratio aduersariorum, ut inuenienti constabit. Tum etiam; hæc propositio, *ens rationis est, quod habet esse obiectiue tantum in intellectu*, est omnino vera, more cæterarum definitionum, nec minus, quam hæc, *ens reale est, quod habet aptitudinem, ut vere sit in rebus*, aut alia quæuis ut est, & omnibus in confesso, & per se compertum: atqui est de subiecto, complectente terminos in vnum aliquod per se, aut per accidens iungi impotes, ac potius inuicem repugnantes; habet enim instar subiecti, ens rationis; de cuius ratione, & essentia est eiusmodi terminos complecti; quanquam igitur eos cohibeat, subiectum eius propositionis, *homo irrationalis est homo*, non ob id erit illa falsa, aut copula illa impossibili latenter prædita, sed magis omnino vera.

30 Tertio quidam respondent, ens rationis quodlibet constitui essentialiter actu falso, & præter eum, & quæ extrema realia, ac vera, non vere, sed falso copulat, nihil aliud includere: subiectum autem eius propositionis, *homo irrationalis est homo*, esse ens rationis, adeoque inuoluere copulam aliquam impossibilem, ac falsam, quæ totum compositum intentionale, cuius est pars falsitate afficiat. At hanc rationem non procedere in subiecto eius propositionis in præsentia controuersia, nimirum, *homo albus est homo*, ut potè, quod est ens reale, &, non rationis. Verum quidquid sit, an ens rationis constituatur actu falso, vel potius eum extrinsecè, & instar solius obiecti connotet, ac respectet; de quo in Metaphysicis illud in primis displicet, in hac solutione, quod iuxta eam harum propositionum (ut omitam nuper positas, & eandem, vel certe non minorem, hic difficultatem parituras, atque aduersus præcedentem solutionem) harum, inquam, *homo irrationalis est ens rationis constitutum ex homine, & irrationali*, *homo irrationalis est homo irrationalis*, subiecta debeant etiam inuoluere copulam aliquam impossibilem, & essentialiter falsam: sunt enim entia rationis: proinde necessum erit, ambas propositiones esse falsas omnino. At eas esse prorsus veras, est perspicuum: tum, quia utraque reperitur in Deo, in quo nullum actum desideres summè verum: tum, quia altera est definitionis de definito, altera verò identica: quæ autem sunt huiusmodi, nusquam & nunquam non sunt veræ.

31 Insuper; homo irrationalis, dum in præfata propositione subiicitur, haud oportet, ut sit aliquid actu fictum, suouè modo existens, sed satis, superque est, ut fingi possit, & suo modo existere: sic enim de eo postea affirmatur verè, vel certè falso, quod sit homo: haud aliter, atque cum dicitur, *homo rationalis est homo*, subiectum talis propositionis eo ipso non existit reuera, sed satis habet existere posse, quod cuius propositioni sempiternæ veritatis est commune: ergo subiectum illius propositionis prioris in controuersia positæ neutiquam eo ipso implicat copulam aliquam impossibilem, & actualem principali præuiam, aliàs illud non posset non existere quodammodo, & actu fingi; sed tantum in potentia, & non repugnantem, quæ sit obiectum apprehensionis veræ respondentis eis vocibus, *homo*

irrationalis, sicut ipsi obiciuntur extrema realia, quæ simul cum tali copula ficticia ens rationis in potentia constituunt. Quamuis ergo demus vtrò, hominem irrationalem actu falso essentialiter constitui, haud propterea sequitur enunciationem, cuius est subiectum, aliquam copulam actualem falsam includere, sed ad summum aliquam in potentia velut obiectum extrinsecè tueri, sine vlllo maiori veritatis suæ præiudicio, quam, cum Deus eandem cognoscit.

32 Planius ergo, & expeditius respondeo, propositionem illam, *homo irrationalis est homo*, nullam copulam impossibilem actu implicare ex parte subiecti sui formalis, etiamsi eam fortasse respiciat velut subiecti sui obiectiui constitutiuiam, modo superius explicato: falsitatem autem propositionis, exinde oriri, quod prædicetur in ea homo simpliciter, ac vere talis, (qui subintelligitur semper, ubi profertur vox, *homo*, absolute, & sine additamento) de homine irrationali, & chimerico: qua ratione hæc prædicatio, homo pictus est homo, & similes sunt omnino falsæ. Enimvero parum, aut nihil interest, in propositione ab aduersariis obiecta prædicatum includi intimè, & quidditatiue in subiecto, voce tenus: nam reipsa ab eo distat, ut quod maximè veritatis autem norma, ac regula certa est rerum mutuus ordo non vocum similitudo, quæ potius sæpe deludit.

33 Tertium argumentum aduersariorum: si hæc propositio, *homo albus est homo*, foret necessaria, certè nullo homine albo existente, nihilominus esset vera: nam si penderet eius veritas ab hoc euentu, aliove vlllo, non posset non esse contingens, & falsitatis periculo exposita: tum autem non esset vera: conuertitur enim suapte natura per hanc, *aliquis homo est homo albus*, sicut ista, *omnis homo est animal* per hanc, *ergo aliquod animal est homo*, & quælibet vniuersalis affirmatiua per particularem affirmatiuam, iuxta regulam dialecticorum Eua per Acci: at eius conuertens in tali euentu esset falsa, & non vera; ipsa ergo tum veritatis esset expers, siquidem propositio conuertens, & conuersa in veritate recurrunt.

34 Respondeo, propositiones de subiecto per accidens coniuncto debere refingi, & exponi, mutatis quidem vocibus, sed eodem manente sensu, ut in eis locum habeant regulæ conuersionum à Philosopho traditæ; alioqui verò eas conuerti non posse: quare propositio illa, *homo albus est homo*, nequit conuerti per hanc, *aliquis homo est homo albus*, nec mirum, quando homo in conuersa supponit pro possibilibus, & existentibus, nullo eorum facto discrimine, conuertens vero pro solis existentibus, mutata autem suppositione alicuius termini, haud est locus conuersioni: hæc enim est argumentatio quædam, ac discursus ab vna propositione ad aliam; mutata verò suppositione alicuius termini in antecedenti, & consequenti, nihil poterit ritè concludi, veluti si dicas, mus est syllaba: ergo aliquod animal est syllaba. Cæterum propositio illa sic recusa, & explicata per aliam sibi æquivalentem, videlicet hanc, *omnis homo albus est constitutus essentialiter homine*, vel potius in eam quodammodo mutata, potest, ac debet ita conuerti per accidens, *ergo aliquod essentialiter constitutum homine est homo albus*. Secundo respondeo, eam propositionem, *omnis homo albus est homo*, probabiliter conuerti posse per hanc, *ergo aliquis homo est homo albus*: hanc autem posteriorem non minus, quam illam priorem esse veram, nullo homine existente albo: quamuis enim seorsim,

seorsim, ac solitarie sumpta significet ea propositio, hominem aliquem existere hominem album, & & subiecto tenus supponat pro solis hominibus, qui actu sunt, & albedini subsunt: cæterum ex respectu ad eam priorem essentialiam, & prout eius conuertens, ex eaque legitime illata, vendicat sibi aliam significationem, qua tantum denotet, aliquem hominem essentialiter constitutum hominis albi, siue, quod iuxta est, aliquod constitutum essentialiter homine, esse hominem album: hoc verum est, tamen nullus homo albus existat. Neque nouum est, voces, quam se solis significationem non habent, eam aliquandò ex circumstantiis, & adiunctis mutuari.

35 Quartum argumentum aduersariorum est tale: huiusmodi propositiones, *homo albus est homo, homo albus est albus*, si sunt necessariae non poterit hæc, *aliquis homo est albus*, esse contingens: at ista est semper contingens, & falsitati obuia, ergo illæ nequeunt esse necessariae. Maior suadetur: nam et si ex altera præmissa contingenti, & altera necessaria deduci possit conclusio contingens, secus tamen ex duabus necessariis; aliqui cur conclusio demonstratiua non sit contingens, & calumniæ exposita, non obstante quauis præmissarum necessitate? Sed ea propositio de subiecto simplici, *aliquis homo est albus*, est conclusio facta ex præfatis propositionibus de subiecto coniuncto, videlicet in modo Darapti sic, omnis homo albus est homo, omnis homo albus est albus: ergo aliquis homo est albus: ubi ergo huius syllogismi præmissæ sint necessariae, nequit propositio conclusa esse contingens.

36 Respondeo primo, propositiones de subiecto coniuncto haud esse aptas ad eiusmodi modum syllogisticum, nisi versas in alias, quæ eundem quidem sensum, sed aliter, ac pro vt est essentialis, vi sua exprimant; ita autem in eo concludere v.g. hoc pacto omnis homo albus est constitutus essentialiter homine, omnis homo est albus est constitutus essentialiter albo, siue albedine: ergo aliquid constitutum homine est constitutum albedine, siue ergo aliquid, quod est homo, est album. Respondeo secundo, propositionem illam, *aliquis homo est albus*, si significet aliquem hominem actu existere, & albedini subesse, contingentem esse; cæterum ita non inferri ex præmissis superioribus in Darapti: Ex eo enim, quod homo albus includat essentialiter, tum hominem, tum etiam album, quis colligat propterea horum vnum necessario includere alterum? At verò si significet ea propositio, hominem esse constitutum eiusdem, quod constituit albus, siue, esse aliquid, quod est album, ita quidem erit necessaria: quamuis autem solitarie sumpta habeat semper priorem significationem, cæterum posteriorem admittit, prout deriuata ex præmissis illis in Darapti, & cum eis coniuncta: sicut enim fontem suum vicina imitatur vnda, eiusque naturam, & qualitatem trahit, haud prius positura, quam longo distet intervallo, & multa terrarum spatia sit itineribus ementa perpetuis; ita quæ conclusio est ex aliquibus deducta principiis, eorum sensum essentialem, aut contingentem sapit, nec, nisi ab eis seiuncta dediscit.

37 Quintum argumentum: propositiones de prædicato coniuncto per accidens, & subiecto simplici, veluti Petrus est homo albus, homo est animal currens sunt contingentes, vt nemo nostrum non fateatur, cum B. Thoma in 3. dist. 10. q. 1. art. 2. cur non ergo tales sint viceuersa propositiones de subiecto per accidens coniuncto, & prædicato simplici?

Respondeo, sicut non dicitur aliqua substantia corruptibilis, aut incorruptibilis, necessaria, aut contingens ratione materiae, alias nulla non esset immortalis, & necessaria, cum nullius in materia non sit immortalitate prædita, sed ratione formæ, aut secundum se, vel prout vnitur, & munus formæ exercet: qua de causa omnis substantia corporea sub-lunaris est corruptioni obnoxia; cuiusvis enim forma, aut certe vnio ei subditur, ita similiter contingencia propositionis, aut necessitas haud est metienda ex subiecto, siue materia, sed ex prædicato, quod solum formæ pondus, & instar habet; proinde nil mirum, si nulla subiecti ratione habita, quando prædicatum est coniunctum per accidens, & continet terminos tum sibi inuicem, tum etiam, quod consequens est, subiecto contingentes, eo ipso tota prædicatio contingentiam subeat, secus vero, si prædicatum sit necessarium, & à subiecto destinatè petatur. Non nego, subiectum propositionis, si secundum se foret contingens, reiecturum contingentiam eiusmodi in totam propositionem, haud aliter, ac, si materia prima posset naturaliter destrui, aut corrumpi, totum proculdubio compositum corruptibile denominaret. Cæterum quemadmodum materia prima nequit esse contingens, ita subiectum quantumuis complexum per accidens nequit esse cōtingens, prout est præcisè subiectum, sed solum quatenus contingenter respicit prædicatum: quamobrem, vt dictum, sicut materiae, sic etiam subiecti intentionalis nulla est habenda ratio, quando de propositionis contingentia, aut necessitate, instituitur quæstio.

38 Sextum argumentum; hæc præpositiones, *Ethiops albus currit, coruus albus crocit, cygnus niger concinit*, semper sunt falsæ, vt est luce clarius: at non propterea, quod prædicatum reipsa non conueniat subiecto, conuenit enim multoties, cum sæpe sæpius contingat *Ethiopem currere, coruum crocitare, & cygnum concinere*; ergo propter id, quod vna pars subiecti triplicis non conueniat alteri, & quod, nec *Ethiops*, nec *coruus* sit albus, nec *cygnus niger*: latet ergo in qualibet earum trium propositionum aliqua copula contingens ex parte solius subiecti, per quam vna huius pars enunciat de altera: similis ergo copula contingens reperitur ex parte subiecti in hac, omnis homo albus est homo, adeoque totam istam propositionem reddit contingentiam obnoxiam.

39 Respondeo, eas propositiones esse falsas, non, quod in illis vna pars subiecti de altera, cui non conuenit, affirmetur, sed potius defectu conuenientiae inter subiectum adæquatum, & eius prædicatum principale: nam subiectum primæ est *Ethiops albus*, huic autem non conuenit currere, vt enim currat, opus est, vt existat, nullus autem *Ethiops* simpliciter albus existit. Idem dicendum est de aliis duabus propositionibus, si in eis sermo sit de albedine, & nigredine supernaturali quoad modum vniouis saltem, per quas ita sumptas *coruus albus, & cygnus niger* esse possunt, esto actu non sint tales: sin autem sensus earum propositionum est hic, *coruus naturaliter albus crocit, cygnus naturaliter niger concinit*, alterutra illarum prædicat de subiecto chymærico ens reale aliquod, ac proinde sunt falsæ, eodem iure quo hæc, homo irrationalis est homo, de qua paulo supra. At quid dicendum de hac, *coruus supernaturaliter albus est animal*? Haud enim est falsa, quod prædicatum existentiam importet, quodve, vt coruus eiusmodi sit animal, opus sit ei existere: haud etiā propterea quod subiectum sit

fit ens rationis, cum tamen prædicatum sit ens reale: Respondeo, eam propositionem esse veram: sensus enim eius est conditionatus, saltem æquiualeuter, aut certe possibilis; & perinde est ea tota; atque hæc, coruus, si est supernaturaliter albus, est animal; aut perinde, atque ista, coruus potens supernaturaliter esse albus est animal. Nec mirum, quando etiam prædicatum principale eodem modo dicitur de subiecto, & non tam adstruitur, quod coruus ille absolute existat animal, quam, quod sub conditione, etsi vllatenus existit in rem natura, vel certe, quod possit esse animal.

40

Septimum argumentum: idcirco propositiones in superiori obiectæ argumento sunt falsæ, quia sunt de subiecto non supponente, sed etiam talis est hæc, homo albus est homo, si forte non existat, vt fieri potest, vllus homo albus in rerum natura, ergo, &c. Nego minorem: haud enim supponitur in hac propositione vi copulæ principalis, atque respectus ad prædicatum potissimum, quod existat homo albus: supponitur autem vi præcipuæ copulæ in propositionibus superioris argumenti, quod Æthiops albus, coruus itidem albus, cygnus niger absolute existant: hæ igitur erunt de subiecto non supponente, id est non se habente quemadmodum supponitur vi copulæ principalis, secus vero ea, de qua est præfens controuersia. Quocirca non placeat, quod innuit Rubius libr. 1. periherm. cap. 2. quæst. 5. perinde esse propositionem aliquam esse de subiecto non supponente, atque eam esse de subiecto non existente in rerum natura: hoc enim haud verum est, nisi quando copula præcipua talem existentiam exigit, ac supponit in subiecto, ad hoc vt tota propositio sit vera. Nec fortè aliud vult hic author, & alij plures, qui eodem loquuntur modo.

41

Postremum argumentum aduersariorum: concretum per accidens, quale est homo albus, haud potest definiri, haud habet essentiam propriam: nequit igitur de illo homo, aut albus essentialiter prædicari: qui ergo hæc prædicatio *homo albus est homo*, aut hæc *homo albus est homo*, dicitur à nobis essentialis, seu necessaria? Respondeo lib. 9. tract. 2. c. 3. latè ostensum iri aduersus quosdam Thomistas, & non paucos Scotistas, concretum per accidens essentia præditum esse, & definitionis non incapax. Deinde contrarium disputandi gratia largior; quid inde? sanè partes torius per accidens, cum sint entia per se, definitionis erunt capaces, & essentia præditæ: earum ergo beneficio totum habebit, si non vnam duntaxat essentiam, ac definitionem, at certè plures: hoc autem sufficit, vt aliquid de eo per prædicationem essentialem dicatur. Rursus prædicatio, de qua est quæstio, non sit essentialis defectu subiecti definibilis, & essentia capax; at cur non sit necessaria, propter inseparabilitatem subiecti à prædicato, & necessitatem veluti fatalem, qua illud respicit, & includit?

CAPVT IV.

Diuisio propositionis in finitam, & infinitam, atque priuatiam.

42

DE quibus Aristoteles lib. 2. de interp. cap. 1. & Boetius, Albertus, B. Thom. Alexand. Niphus, & alij interpretes: Eorum ego doctrinam, quæ fuerint magis senticosa, prætermisiss, in claritatem, ac breuitatem redigam, Propositio finita est, quæ

termino aliquo finito constat: infinita, quæ infinito: priuatiua, quæ priuatiuo. Terminus autem finitus est, qui absoluitur à particula negatiua, non, aliave simili, vt homo, aut sapiens: Infinitus est, qui eiusmodi particula negatiua sibi proposita gaudet, veluti non homo, aut non sapiens. Ratio vtriusque vocabuli est, quia cum homo, v.g. seorsum sumptus destinata ac finitam significationem habeat, adiectione illa fertur latissime extra suam speciem, & dempto ipso homine cæteris omnibus conuenit, ac de iis prædicatur: ecquid enim præter hominem est, quod non sit non homo. Aristoteles autem priorem terminum nomen, & posteriorem nomen nominatum appellandum censet. Terminus priuatiuus est, vbi particula inficialis haud separatur ab eo, quod afficit, sed potius in idem cum eo nomen coalescit, veluti insipiens, aut humanus.

43

Huiusmodi autem terminus postremo loco explicatus differt ab infinito, quod hic habeat infinitam amplitudinem, & extensionem ad omne aliud, præter id, cui adiacet particula infinitans: nam omne quod non est simpliciter ens, v.g. est simpliciter non ens: & omne quod non est homo, est non homo. Cæterum hæc infinita amplitudo, & extensio non congruit termino priuatiuo, haud enim omne, quod non est humanitate præditum, est inhumanum, & crudele, cum lapis v.g. non sit sapiens, nec tamen insipiens; idemque, nec sit humanus, nec tamen propterea inhumanus: cuius ratio est, quoniam insipientia, & inhumanitas important carentiam sapientiæ, & humanitatis in subiecto capaci: at hæc capacitas lapidi deest. Dissidet etiam terminus priuatiuus à finito strictissime sumpto, quod hic sumatur pro sola re positiua, secus verò ille: cæterum, si usurpetur terminus finitus propriè quidem, etsi non quantum iamiam, videlicet prout est è regione nominis infiniti, & ab hoc distinctus, ita sanè terminus priuatiuus erit species quædam illius, cum ne hic sit infinitus. Proinde diuisio propositionis in finitam, finitam & priuatiam bene habet, si propositio finita sumatur strictissime, ad instar termini finiti, à quo denominatur: cæterum, si strictè quidem, sed paulo minus, quam iuprà, sumatur, ea diuisio est accipienda velut pingui minerua à dialecticis tradita, atque, vt exacta sit, ita restringenda: propositio alia est finita alia infinita: Rursus finita, alia est positiua, alia priuatiua.

44

His constitutis id superest explicandum, quoniam modo prædictæ propositiones se mutuo inferant. Inprimis ergo propositio affirmans infinitam, & affirmans priuatiam inferunt negantem finitam, veluti, *homo est non sapiens, ergo homo non est sapiens*; item, *homo est insipiens, ergo non est sapiens*. Econtrario etiam finita negans rectè inferit affirmantem infinitam, veluti, *homo non est sapiens, ergo homo non est sapiens*; secus tamen affirmantem priuatiam: haud enim valet ratione formæ; *homo non est sapiens, ergo est insipiens*, cum lapis non sit sapiens, non tamen sit insipiens. Propterea, affirmans finita rectè inferit negantem, tum infinitam, tum priuatiam: valet enim, *homo est sapiens, ergo homo non est non sapiens*, & *ergo homo non est insipiens*: E diuerso etiā infinita negas optimè inferit affirmantem finitam, vt *homo non est non sapiens, ergo sapiens*; quam tamen neutiquam inferit priuatiam negans; haud enim sequitur ratione formæ, *homo non est insipiens, ergo sapiens*, cum lapis non sit insipiens, nec propterea sapiens. Non solum autem priuatia & infinita comparari possunt cum finitis, sed etiam inter se: quomobrem à priuatiua affirmante ad infinitam itidem affirmantem bona est

est consequentia, vt, *homo est insipiens, ergo est non sapiens*; non tamen retrorsum, *homo est non sapiens, ergo insipiens*: non, inquam, ratione formæ, vt cernere datur in lapide, qui est non sapiens, haud tamen insipiens. Deinde à priuatiua negante ad infinitam negantem non bene arguitur: nam ratione solius materiæ sequitur, *homo non est insipiens, ergo non est non sapiens*, secus verò ratione formæ, vt constat exemplo superiori lapidis, qui non est insipiens, quin verum sit, quod non sit non sapiens, siue positue sapiens: hæc enim duo recturunt. At è conuerso ab infinita negante bona est illatio ad priuatiuam negantem; idque vbiuis, & attenta formæ, veluti homo non est non sapiens: ergo homo non est insipiens; nusquam enim simile antecedens verum reperias, quin, & consequens,

45 Duo autem hic animaduerto: prius est, regulas prædictas, de Aristotelis sententia valere, non solum quando propositiones sint de subiecto infinito, sed etiam, quando de subiecto quod sit affectum, ac definitum signo quodam vniuersali, aut particulari: dummodo tamen propositiones affirmatiuas afficiat signum vniuersale, & negatiuas particulare; non autem è conuerso: valet enim, *omnis homo est non sapiens, ergo aliquis homo non est sapiens*: cæterum non valet, *aliquis homo est non sapiens: ergo nullus homo est sapiens*: Rursus valet, *omnis homo est sapiens, ergo aliquis homo non est sapiens*: non autem valet, *aliquis homo est sapiens, ergo nullus homo est non sapiens*: Per ceteras propositiones eunti constabit idem. Posterius animaduersione dignum est, regulas superiores traditas esse pro enunciationibus infinitis ratione solius prædicati, quæ prior earum pars est, atque subiecto dignitate antestat.

46 Quodd si sermo sit de propositionibus de subiecto infinito, ab eoque solo infinitatem suam mutuanti- bus, ea nullam habent consecutionis legem, ad propositiones de subiecto finito, & prædicato, seu finito, seu infinito: haud enim valet, *non homo est sapiens, ergo homo est sapiens*, aut, *ergo homo est non sapiens*: haud etiam, *homo est sapiens, aut, homo est non sapiens, ergo non homo est sapiens*, cum fieri possit, vt prius antecedens sit verum in Angelo sapientia prædito, & vnum, vel alterum consequens falsum in nobis, aut sapientia præditis, aut ea destitutis; & è conuerso alterum antecedens è duobus verum in nobis, & falsum in Angelo de potentia Dei vel ordinaria, vel absoluta, & extraordinaria: Ratio huius est, quoniam subiectum debet esse idem in propositionibus inferentibus se se, nisi illatio fiat per conuersionem: at est aliud, & aliud in propositionibus illis, quas dictum est non habere inuicem vllam consequutionis legem: nihilominus eas non inficior esse posse simul veras: id tamen omnino per accidens; nec semper euenit.

47 Porro autem hæc doctrina vera est, siue subiectum infinitum afficiatur signo vniuersali, aut particulari, siue non. Ne autem hinc vlla existat hallucinandi occasio, neve aliquando putetur subiectum esse infinitum, quin tale vera sit, nota ex Aristotele, cum subiectum est vniuersale, aut particulare, non verò indefinitum siue indifferens, oportere, vt infinitetur, negationem præmitti ad terminum ipsum, qui subiicitur, non verò ad signum, siue syncategorema. Nam si dicas, *non omnis homo est sapiens*, nullam infinitatem subit, *homo*, sed propositio æquiualeat huic, *aliquis homo est sapiens*, adeoque est de subiecto finito, debet ergo sic infinitari, *omnis non homo est sapiens*. Pari ratione, *aliquis homo*, sic infinitatur, *aliquis non homo est sapiens*. Secus verò talem in modum, non ali-

quis homo est sapiens, cum propositio ista æquiualeat huic, *nullus homo est sapiens*, adeoque sit de subiecto finito.

Consequentia omnes hucusque explicatae faciles sunt, atque perspicue, duabus exceptis, altera illarum est ea, quam statuimus optimam esse à propositione negatiua de prædicato finito, ad affirmatiuam de prædicato infinito. Negant enim, eam esse formalem, & vbiuis irrefragabilem B. Thomas lib. 2. de interpret. lect. 2. his verbis, *sicut simplex negatiua sequitur ad infinitam affirmatiuam quæ est in minus, & non conuertitur, ita etiam negatiua simplex sequitur ad priuatiuam affirmatiuam, quæ est in minus, & non conuertitur*. Idem sentit Rubius eodem lib. 2. de interpret. cap. 1. in expositione textus in hæc verba. *Quod verò affirmans infinita inferat negantem simplicem, à qua non inferitur, pater; nam tenet consecutio, est non iustus homo: ergo non est iustus homo: non tamen ordine inuerso, non est iustus homo; ergo est non iustus homo, cum latius patens significatum negantis de multis dicatur, videlicet de his, qui non sunt homines, de quibus non dicitur affirmans infinita*. Consentit etiam Hurtado disp. 2. sum. sect. 5. §. 24. his verbis, *non ens, quamuis non sit homo, non tamen est non homo, quia esse non hominem dicit esse aliquid, quod non sit homo, ac vero non ens non est aliquid sumendo est, & aliquid propriè*. Accedunt Albertus, Porphyrius, Boëtius, Sotus, & alij. In primis quia Petro v.g. non existente, hæc propositio est vera, Petrus non est albus, & tamen hæc non est tum vera, Petrus est non albus, nec inferitur bene ex priori; siquidem in ea affirmatur prædicatum contingens de subiecto, ad cuius veritatem opus, vt subiectum existat; alias hæc poterit esse vera, Petrus est albus, quantumuis non existente Petro. Secundò, quoniam hæc propositio est vera, homo necessario non est currens; & tamen hæc est falsa, homo necessario est non currens, propterea, quod homo sit indifferens ad vtrumlibet, nimirum ad currendum, & non currendum. Tertiò, quia non valet hæc consecutio, aliquis homo non est sapiens, ergo omnis homo est non sapiens: ergo, &c. Quartò, ex Aristotele 1. prior. cap. postremo: hæc illatio est nulla, Socrates non est lignum album: ergo est lignum non album, cum tamen sit à propositione negatiua de prædicato finito, ad affirmatiuam de prædicato infinito.

Probabilis tamen est, quod asseruimus cum Collegio Conimbr. l. 2. de interpret. cap. 1. de enunt. infinita quæst. vnica art. 2. ac plerisque aliis dialecticis. Ratio autem eius est, quoniam inter terminos contradictorios haud est reperire medium, sed oportet, altero negato, alterum affirmari: vbi ergo de homine, v.g. aut Petro negetur esse album, sequitur, de illo verè prædicari posse, quod sit non albus, adeoque consecutio à nobis statuta est legitima. Ad primum dicendum est, de Petro quantumlibet non existente verè prædicari, quod sit non albus; solum enim prædicatum contingens, quando est positium, exposcit existentiam subiecti, secus verò, cum negatiuum, ac tale, quod nullam existentiam veram secum importat; idque exemplum obiectum dumtaxat conuincit: ita censent cum Caietano 1. part. quæst. 14 art. 13. & Conimbricensibus loco nuper memorato, communiter ceteri Doctores. Et quidem per se patet, nam hæc sunt veræ, Hircoceruus est non existens, chimæra est non ens rationis, seu non ens est non ensiens rationis, siue non ens est non homo; vt plerisque etiam aduersariis & in confesso: præsertim vero id fatetur Rubius lib. illo 1. de interpret. cap. 2. & B. Thomas ibidem lect. 5. refertque Boëtium, & Ammonium;

ecce

ecce eius verba; non homo potest dici indifferenter, & de eo, quod non est in rerum natura, ut si dicamus chimera est non homo. & de eo, quod est in rerum natura, sicut dicitur equus est non homo: si autem imponeretur a privatione (scilicet non homo) requireret subiectum ad minus existens; sed quia imponitur a negatione, potest dici de ente, & de non ente, ut Boetius, & Ammonius dicunt. Qui autem aduersariorum cum Huriado superius citato id negant, facile possunt refelli: nam hæc prædicatio non ens est non ens, est identica ergo vera; unde etiam fit ceteras à nobis obiectas esse veras, præcipue verò eam, non ens est non homo; sicut enim de quocunque dicitur quod non sit ens, affirmatur eo ipso; quod non sit homo, ita & de quocunque dicitur verè, quod sit non ens affirmari poterit non minus verè, quod sit non homo, ut est luce clarius. Ad secundum respondeo, consecutionem illam veram semper esse inter propositiones absolutas ab omni modo copulam, aut extrema afficiente; translatam verò ad alias, pro quibus non est à philosopho statuta, neutiquam esse formalem, aut legitimam. Qua ratione non solum non valet illatio in argumento obiecta, sed ne hæc etiam, homo propterea homo non est albus: ergo homo propterea homo est non albus, neque etiam hæc voluntas pro priori naturæ non amat: ergo voluntas pro priori naturæ est non amans: non prior, quia homo albedinem essentialiter non includit, nec tamen reiicit velur essentialiter suæ repugnantem: non posterior, quia voluntas pro priori ligno libertatis suæ in actu primo, nec est amans, nec est non amans, sed indifferens ad utrumlibet, ac veluti in æquilibrio. Ad tertium dicendum, eo tantum concludi, quod sit seruanda ratio quantitatis, superius à nobis præscripta in secunda animaduersione; ea autem seruata, regulam nostram esse veram. Ad quartum dicendum est, ut consecutio illa à nobis tradita nusquam sit falsa, debere totum prædicatum infinitari: quæ verò ab Aristotele est improbata, eam esse, in qua pars vna prædicati, non verò totum illud, videlicet album non lignum infinitatem à particula, non, sibi præstituta attingit. Qua de causa hæc illatio est nulla, Petrus non est videns equum, ergo est videns non equum, fieri namque potest, ut nihil videat, adeoque antecedens sit verum, & consequens falsum.

51 Altera illatio ab omnibus admissa difficultatem tamen faciens aliquam, ea est, quam diximus, valere, à propositione affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito. Obiicies enim; ea consecutio, si forte est legitima, & formalis, fieri poterit, ut duæ contradictoriæ, sint simul veræ: hæc namque est vera, Petrus est iustus, & similiter hæc, Petrus est non iustus, si nimirum ambæ referantur ad mensuram æternitatis quæ cohibet omnes differentias temporis, adeoque illam, in qua Petrus est iustus, & illam, in qua est non iustus: earum ergo posterior si infert hanc, Petrus non est iustus, erit ista proculdubio vera simul cum affirmatiua finita sibi contradictoriæ, & ex diametro opposita. Obiicies secundò, non sequitur, in fluuiis sunt non pisces, videlicet lapides, ergo in fluuiis non sunt pisces, cum tamen argumentum sit à propositione affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam definito. Obiicies tertio; non valet hæc illatio; aliquis homo est non sapiens, ergo omnis homo non est sapiens, siue nullus est sapiens. Denique quartò obiicies; non valet huiusmodi illatio; Petrus potest non saluari, ergo Petrus non potest saluari; prius enim est verum, & posterius falsum.

52 Ceterum non est minus euidentis huius, quam su-

perioris illationis nuper probatæ vis: siquidem termini contradictorii nequeunt simul affirmari, de subiecto eodem: ubi ergo de Petro v.g. quod sit non iustus affirmetur, haud poterit simul de eo dici, quod sit iustus: necessum ergo est, ut eo ipso possit de illo negari iustitia, hunc in modum, Petrus non est iustus: quod enim nequit affirmari de aliquo, id de eo potest, ac debet negari. Ad primum respondeo, mensuram æternitatis diuersa tempora successiua complectentem haud esse aptam, ad propositiones contradictorias, & has potius respectu eiusdem temporis successiui, & non diuersorum esse debere: quis enim dicat istas sibi inuicem contradicere, Petrus hodie est iustus, Petrus cras non erit iustus? Quocirca negari debet, propositiones illas, Petrus est iustus, Petrus non est iustus respectu æternitatis, ac diuersorum temporum in eius ambitu, & complexu veluti latentium esse contradictorias, aut non posse esse simul veras: quod ergo iuxta nostram sententiam, & quam defendimus illationem, ritè sequantur ex his, Petrus est iustus, Petrus est non iustus, æqui, bonique consulendum est. Ad secundum respondeo, fortasse in propositionibus ibi obiectis, nec pisces esse prædicatum, nec etiam non pisces, earumque potius sensum in mente esse hunc, non pisces sunt in fluuiis, pisces sunt in fluuiis: quod, si ita est, altera non affirmabit prædicatum infinitum, nec altera negabit idemmet sublata tamen infinitate, & retenta potius opposita finitate, sed vtraque erit de prædicato finito, atque aded ad præsens institutum inutilis. Rursus, si prioris prædicatum sit, non pisces, eiusque totius sensus hic, aliquid existens in fluuiis sunt non pisces, id est lapides, sane negatiua de prædicato finito ei respondens neutiquam erit ista, in fluuiis non sunt pisces, siue, quod instar est, pisces non existunt in fluuiis, sed, aliquid existens in fluuiis non sunt pisces, hæc autem posterior est vera, ac proinde consecutio, quam tuemur, ubique fiat iuxta normam à nobis, ac cæteris dialecticis præscriptam. Ad tertium respondeo, sicut paulò iuprà ad aliud tertio quoque loco positum contra priorem illationem, videlicet quantitatis ubique rationem habendam esse, & nusquam argui bene à particulari affirmatiua ad vniuersalem negatiuam, uti nec à particulari negatiua ad vniuersalem affirmatiuam, sed potius è conuerso argumentandum esse: regulam autem nostram, hæc subintellecta conditione, verissimam esse. Ad quartum respondeo, sicut ad aliud etiam quartum aduersus superiorem illationem, propterea scilicet non sequi, Petrus potest non saluari, Petrus non potest saluari, quoniam in priori non totum prædicatum infinitatur, cum tamen in posteriori negetur totum: infinitas autem, & negatio, ut sese inferant, pares esse debent.

53 Hactenus de consecutionibus aliarum propositionum ad alias, earum scilicet, quæ sunt in titulo capitis præfixæ. Quod autem attinet ad oppositionem illarum, & quænam possint, aut non possint esse simul veræ: hoc habeo compertum, exploratumque, cum oppositio nequeat esse, nisi eodem prædicato de eodem subiecto affirmato, ac simul negato, nullam idcirco inter propositiones finitas, & infinitas, aut etiam priuatiuas dari strictam oppositionem. Datur tamen inter eas aliqua virtualiter, & arguitur talis, si quando nimirum ex eis inferatur vera, & stricta: qua sola ratione hæc sunt contrariæ, omnis homo est sapiens, omnis homo est non sapiens, quia inferunt has contrarias formales, ac rigorosas, omnis homo est sapiens, omnis homo non est sapiens, siue, quod in idem recidit, nullus est

est sapiens : & quia rursus hæc, non omnis homo est sapiens, non omnis homo est non sapiens, sunt subcontrariæ, propter id, quod inferunt has subcontrarias strictas, aliquis homo est sapiens, aliquis homo non est sapiens : sed de his satis infra tract. 4.

TRACTATUS III.

De materia, forma, quantitate, & qualitate veritatis compositæ, siue propositionis.

C A P V T I.

Materia, & forma propositionis.

I **M**ATERIAM propositionis quidam antiqui Summulistæ solum prædicatum, & subiectum nuncupant, ea ratione ducti, quod sicut materia physica est indifferens ad hanc, & illam formam, ita subiectum, & prædicatum ad unionem diuisiuam, seu compositiuam sint indifferentia v.g. *Petrus & albus*, vt asseras, Petrus est albus, vel potius, Petrus non est albus : quare cum intellectus subiectum cum prædicato vnit affirmando, aut negando, tum ea quasi informare censetur. Hurtadus d. 4. sum. l. 2. §. 4. existimat, prædicatum, & subiectum, atque unionem esse materiam propositionis, eò, quod tria illa sint obiectum, seu materia, circa quam iudicij, Arriaga d. 2. sum. l. 2. n. 9. censet solam connexionem, siue unionem obiectiuam subiecti cum prædicato esse materiam propositionis fortè, quia à varietate huius connexionis materia propositionis varia esse dicitur, & vel contingens, vel necessaria, aut impossibilis, vt nunc nunc patet.

2 Ipse solum subiectum materiam propositionis existimo. Namque, sicut corpus dicitur quantum, videlicet paruum, aut magnum à quantitate solius materiæ, non verò formæ : hæc enim, etsi parua molis sit, imò nullius, sed potius indiuisibilis tota, non prohibet hominem v.g. dici, & esse portentosæ magnitudinis, & gigantis instar ; contra vero, quis vocet apiculas magnas, propter ea quod

3 *Ingentes animos angusto in pectore versant.*
vt ait Virgilius lib. 4. Georgic. ita propositio dici debet quanta à quantitate solius materiæ : At dicitur quanta à quantitate solius subiecti, id est vniuersalis, aut particularis, indefinita, aut singularis, provt aliquam denominationem istarum quatuor habuerit eius subiectum, vt cap. sequenti constabit : subiectum igitur est materia propositionis. Deinde solum subiectum physicum est materia physica, seu corporea : ergo solum subiectum intentionale est materia intentionalis, siue enunciativa.

4 Ad priscos summulistas dicendum est, formam etiam, & materiam physicam esse indifferentes, vt vniantur, vel non vniantur, cum possit hæc materia esse sine hac forma, cum alia videlicet, & è diuerso hæc forma sine hac materia, cum alia scilicet, vel etiam sine vlla, si sermo sit de anima rationali : Nihilominus non vtraque, sed altera tantum, quippe materia est subiectum physicum : quantumvis ergo subiectum, & prædicatum indifferentia sint,

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

vt vniantur hoc, vel illo modo, imo, quod plus est, vt unionem omnem cum eius carentia commutent, tamen non alterutrum, sed solum subiectum, dicendum erit è conuerso materia propositionis. Ad Hurtadum dici debet, eius argumento hoc tantum concludi, subiectum, prædicatum, atque unionem vtique obiectiuam, & realia esse materiam extrinsecam propositionis. Nobis autem sermo est de sola materia intrinseca illius, quæ nimirum sit eius essentialiter constitutiva.

Ad Arriagam dicendum est, in primis pro varietate unionis subiectum physicum variari : est enim corpus subiectum inhesionis respectu animæ belluinæ, propter inhesionem cum ea unionem, & causalitatem eius materialem ; rursus erit subiectum solius informationis respectu eiusdem, si more animi rationalis creetur diuinitus, ac tantum informatiue vniantur corpori, sine vlla ab eo dependentia causæ materialis propria, sicut non repugnare existimat, tum Arriaga, tum etiam cum eo plures alij : exinde autem quis inferat, unionem physicam subiecti rationem sortiri ? Item secundò, subiectum dicitur physicum, aut logicum, vel iuxta aliorum phrasim, eamque non minus receptam, metaphysicum, provt vnio fuerit physica, aut metaphysica, aut logica, siue solius rationis : quo pacto animal v.g. est subiectum physicum candoris, & metaphysicum rationalitatis, esto in se idem sit, & sola vnio, ac forma diuersæ : quare sicut eadem materia diuersam rationem subiecti subit, pro sola diuersitate unionis physice, aut metaphysice, quarum neutra subiectum est, nisi ad summum in obliquo, & connotatiue, ita eadem materia propositionis dicitur contingens, si vnio, seu connexio prædicati cum subiecto contingens sit, vt in hac, homo currit, & necessaria, si ea connexio necessaria sit ; vt homo est animal, & remota, seu impossibilis, si vnio, aut connexio impossibilis sit, & non tam connexio extremorum, quam eorum remotio ; vt homo est lapis. Proinde materia propositionis eam triplicem denominationem, non absolute, sed respectiue, & in ordine ad prædicatum suscipit.

Formam propositionis Hurtadus supra laudatus consequenter totum iudicium appellat, eo, quod obiectum, seu materiam, circa quam extrinsecè denominet, & quasi informet ; Cæterum non magis propriè, quam à Platone anima, seu forma humana totus homo appellatur. Arriaga significans unionem obiectiuam esse materiam propositionis deberet consequenter assignare, pro eius forma, extrema, videlicet subiectum, & prædicatum ; quæ tamen ambo simul sumpta adeo procul arbitror esse à ratione formæ, vt nulla egeat probatione eorum à forma propositionis distinctio : tam est me iudice certa, ac manifesta : Quare tam ipse, quam fermè ceteri Dialectici, præsertim verò Conimbricenses in c. 4. de orat. quæst. 4. art. 5. §. *multò aliter* : ac Baltasar Tellez part. 1. sum. philosoph. disp. 12. sect. 2. n. 2. unionem formalem, seu copulam per verbum, est, expressam propositionis formam censent : sed immerito, quia vnio humana ex.g. eius forma non est ; ergo similiter vnio enunciativa non est enunciationis forma. Quapropter solum prædicatum est forma enunciationis, eo, quod, instar formæ physice cum subiecto comparatæ physico, subiectum enunciationis afficiat, ac denominet. Porro vtraque nostræ doctrinæ pars, videlicet quod subiectum sit materia propositionis, & quod forma illius prædicatum, est perspicuè sententia Soti qu. 5. prædicab. vt breuitatis causa prætermittam alios non paucos.

M

CAPVT